

СЛОВАЦЬКА ПОЕЗІЯ ХХ СТОЛІТТЯ В ПЕРЕКЛАДАЦЬКОМУ ДИСКУРСІ ДМИТРА КРЕМІНЯ

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія

Випуск 1(51)

УДК 821–1(437.6): 81'255.4(= 161.2)

DOI: 10.24144/2663-6840/2024.1(51).18–23

Ліхтей Т. Словацька поезія ХХ століття в перекладацькому дискурсі Дмитра Креміня; кількість бібліографічних джерел – 13; мова українська.

Анотація. У статті аналізується творчість визначних словацьких поетів ХХ століття в мистецькому перетлумаченні відомого українського письменника, Шевченківського лауреата Дмитра Креміня. Йдеться про такі знакові постаті словацької літератури, як Янко Єсенський, Іван Краско, Іван Галл, Еміль Болеслав Лукач, Ян Костра, Мирослав Валек та Любомир Фелдек. Українські переклади з їх багатогранного доробку впродовж семи років (2011–2018) з'явилися окремими виданнями в літературно-мистецькій білінгвальній серії «Між Карпатами і Татрами».

Духовно споріднені з Дмитром Кремінем, окремі словацькі митці (як-от Янко Єсенський, Іван Краско, Мирослав Валек) цікавилися українською літературою, надихалися українським поетичним словом (передусім лірикою Івана Франка), а Любомир Фелдек як блискучий інтерпретатор української класики, віршів Богдана Ігоря Антонича, українських шістдесятників і зараз активно популяризує українську поезію в світовому культурному просторі, засуджуючи війну росії проти України.

Науково-творче осмислення перекладацького доробку Дмитра Креміня дає підстави констатувати, що перетлумачення словацької поезії здійснено ним на високому художньо-естетичному рівні. До процедури аналізу залучаємо також паралельні варіанти перекладів з-під пера Дмитра Павличка, Ярослава Павуляка та інших українських інтерпретаторів.

Українські переклади словацької поезії ХХ століття в перекладацькому дискурсі Дмитра Креміня ще не були предметом системного вивчення в українській славистиці, а отже, їх комплексне дослідження в дискурсі словацько-українських літературних взаємин назріло давно.

Ключові слова: Дмитро Кремінь, словацька поезія, художній переклад, словацько-український літературний дискурс, серія «Між Карпатами і Татрами».

Постановка проблеми. Відомий український поет Дмитро Кремінь (1953–2019) прописався в європейському культурному просторі ще і як обдарований перекладач з чеської, польської, болгарської, молдавської та інших літератур. Зі словацькою поезією митець, зокрема, ознайомився ще під час навчання в Ужгородському університеті (1970–1975), перетлумачивши лірику Лацо Новомеського та Мирослава Валека. На жаль, рукописи тих перших, ще студентських, перекладацьких проб пера не збереглися.

До словацької літератури, однак, Дмитро Кремінь повернувся вже в зрілому віці. Як результат, до читачів у різні роки прийшло кілька окремих білінгвальних видань, що узрили світ у рамках серії «Між Карпатами і Татрами». Відтак у мистецькій інтерпретації Д. Креміня солов'їною зазвучали такі знакові словацькі поети ХХ століття, як Янко Єсенський, Іван Краско, Іван Галл, Ян Костра, Еміль Болеслав Лукач, Мирослав Валек та Любомир Фелдек. Насправді йшлося про реалізацію великого проекту – видання антології словацької поезії. Втїлити цей шляхетний задум Дмитрові Креміню завадила раптова смерть 25 травня 2019 року. Доробок, який перекладач устиг оприлюднити, здобув схвальні відгуки як у крайовій, закарпатській (М. Галас, В. Густі, М. Нейметі, Ю. Шип...), так і у всеукраїнській періодиці. Однак вагома праця Д. Креміня заслуговує на ґрунтовне фахове вивчення.

Аналіз досліджень. Однозначно, що перекладацька спадщина Д. Креміня потребує системного

дослідження. Рецензії та відгуки на чотири випуски (16, 20, 25, 28) серії «Між Карпатами і Татрами» мають переважно анотаційний характер і засвідчують позитивний внесок перекладача в духовну скарбницю словацького та українського народів. Окремі переклади було проаналізовано в низці статей Тетяни Ліхтей, які тією чи іншою мірою торкалися словацько-українського поетичного діалогу в царині художнього перекладу, а саме: «Словацька поезія ХІХ–ХХ століть у літературному дискурсі Закарпаття» [Ліхтей 2021, с. 135–156], «Словацькі сонети в перетлумаченні закарпатських митців» [Ліхтей 2023б, с. 76–82], «Дмитро Кремінь на сторінках серії «Між Карпатами і Татрами» [Ліхтей 2023а, с. 74–80], «Між культурами й епохами: словацька поезія у творчій інтерпретації Дмитра Креміня» [Ліхтей 2018б, с. 56–65], «Від символістів до конкретистів: словацька поезія в мистецькому осмисленні Дмитра Креміня» [Ліхтей 2018а, с. 386–394] та інших, а також у двох оглядових дослідженнях Степана Бобинця – «Літературне Закарпаття ХХ-го – початку ХХІ століть у вимірі художнього перекладу» [Бобинець 2014а, с. 81–89] та «Срібнерні передзвони між Тисою і Дунаєм» [Бобинець 2014б, с. 118–123].

Аналіз програмних творів словацьких поетів в українських перетлумаченнях Дмитра Креміня тільки переконує в необхідності всебічного вивчення спадщини митця у вимірі художнього перекладу, зокрема в дискурсі словацько-українських літературних взаємин.

Мета статті – розглянути словацьку поезію ХХ століття в українських перекладах Дмитра Кременя, проаналізувати знакові вірші Я. Єсенського, І. Краска, І. Галла, Я. Костри, Е.Б. Лукача, М. Валека та Л. Фелдека в мистецькій інтерпретації українського митця; наголосити на місії Д. Кременя в контексті словацько-української творчої співпраці.

У роботі над статтею спираємося передусім на описовий, контекстуально-інтерпретаційний та компаративний методи дослідження.

Виклад основного матеріалу. Шевченківський лауреат Дмитро Кремень, народившись погожої серпневої днини 1953 року в поліетнічному Закарпатті, жодним чином не міг оминати в своїй багатогранній діяльності такий унікальний різновид літературної творчості, яким є художній переклад. Митець і справді подарував українським читачам яскраві зразки польської, болгарської, чеської, молдавської поезії, та найбільше йому судилося перекладати зі словацької літератури, адже мріяв про видання антології словацької поезії. Через раптову смерть його планам так і не судилося реалізуватися. Однак те, що вдалося оприлюднити, заслуговує на окрему розмову.

У різний час віртуальними співрозмовниками Дмитра Кременя були відомі поети, яскраві репрезентанти словацької поезії ХХ століття Янко Єсенський, Іван Краско, Іван Галл, Еміль Болеслав Лукач, Ян Костра, Мирослав Валек та Любомир Фелдек. Рукописи ще студентських перекладів медитативної лірики Лацо Новомеського та Мирослава Валека віднайти, на жаль, не вдалося.

Самобутнім явищем в історії словацької літератури була творчість представників т. зв. Словацької модерни. Д. Кремень захоплювався їх генерацією, порівнюючи словацьких модерністів з найяскравішими посталями української літератури поч. ХХ століття. Особливо припала до душі українському поетові лірика Янка Єсенського, Івана Краска та Івана Галла.

Як відомо, Я. Єсенський (1874–1945) ще в студентські роки бував в Ужгороді, зокрема написав тут низку своїх ранніх віршів, а під час Першої світової жив певний час у Києві та Харкові. Він з великою симпатією ставився до України, співчував українському народові, який переживав страшні лихоліття, про що Єсенський добре знав від українських емігрантів. «Уже в його ранніх творах, – пише Т. Ліхтей, – простежується тенденція відверто та провокативно відтворювати любовні почуття. Однак критика вважала це спробою чутливого митця прикрити крихке й ніжне єство цинічною позою (...). Натомість Я. Єсенський є автором чудових ліричних медитацій, його композиційні прийоми часто вибудовані на несподіваних поворотах сюжету, на контрастах. Митець любить вживати оксиморон, вдається до пародії і травестії...» [Ліхтей 2018б с. 57]. Дослідниця, зокрема, докладно аналізує поезію Я. Єсенського «Не скажу», залучаючи до процедури аналізу дві її інтерпретації українською – Віталія Конопельця та Дмитра Кременя. І висновкує: «Як бачимо, і В. Ко-

нопелець, і Д. Кремень добре відтворюють жартиливий, конверсаційно не обтяжений текст Я. Єсенського. Та все ж більш гармонійним, точнішим, ближчим до оригіналу є переклад Д. Кременя: *čo zas oči toje vracia, to ti usta podvracajú* = а що мовлять мої очі – заперечують уста; *čo sa v tojej duši skrýva, oko, perna nevurovie* = що душа моя ховає – не зірветься з губ і віч... і т. д. Практично, один до одного – *рідкісна удача*» [Ліхтей 2018б, с. 58].

Пророкою для нас нинішніх є поезія Я. Єсенського «Приходить час...», у якій словацький поет у передчутті Другої світової звертається до свого народу, до сучасників і майбутніх поколінь, застерігаючи не втрачати пильність, плекати рідну мову, культуру, любити й примножувати своє, адже підступний і цинічний ворог ніяк не вгамується й уже чатує на нову здобич. Ось як звучить зачин поезії в блискучій інтерпретації Д. Кременя:

*Приходить час, і настає потреба,
щоб власне м'ясо циргати із ран,
волося рвати і плювати в себе,
язик свій згризти і лягти в курган
іще живим...*

[Дмитро Кремень у дзеркалі 2016, с. 8–9].

Дієслівна градація (*mäso rvat', vlas trhat', pl'ut' na seba, zhrýzt' jazyk a sa pochovat' za živa*) тут не просто бездоганно відтворена поетичним пензлем Д. Кременя, вона винахідливо посилена діалектним *циргати* (в оригіналі – *рвати*) задля збереження ритмомелодики.

Знайшли своє втілення в перекладацькому доробку Д. Кременя і знакові вірші символіста Івана Краска (1876–1958). Поряд з перетлумаченнями Г. Коваленко, В. Конопельця та Д. Павличка, Д. Кремень пропонує своє прочитання ліричної медитації «Prší, prší...» («Сипле, сипле...»), а ось вірш «Дзвонять шосту» українською перекладено вперше. Глибоко занурившись у світ самоти ліричного суб'єкта, український перекладач осягнув, всотав Красків символізм, наповнений смутком, біблійними образами й мотивами, художньо переконливо передавши атмосферу першої Краскової збірки «Nox et solitudo» («Ніч і самотність», 1909), у якій поезія «Дзвонять шосту» посідає ключове місце:

*Дзвонять шосту. По вечірні.
Майстер вирушив додому.
Ждуть на нього рідні й вірні,
Перечулені й сумирні,
Заберуть щоденну втому.*

*Тільки я тут наодинці,
Самота – моя спокуса.
В стінах цих, у сиротинці,
Де висить один на стінці
Хрест – розп'яття, лик Ісуса...*

[Дмитро Кремень у дзеркалі 2016, с. 15].

Окремі твори І. Краска, як-от поезія «Тополі», яка, наголосимо, вже має п'ять варіантів українських перекладів з-під пера Йосифа Шелепця, Гаїни Коваленко, Івана Мацинського, Віталія Конопельця та Дмитра Павличка, зберігаються в рукописі й чекають на оприлюднення. Принагідно зауважимо,

що звернення до доробку Івана Краска було не випадковим. Д. Кремінь знав про вплив на творчість словацького модерніста поезії І. Франка (відомо, що Краскові «Шахтарі», до прикладу, інспіровані «Каменярками», а вірш «Критикові» («Pozdravenie, drahý baťko!...») – «Декадентом» і под.), а тому планував ще раз повернутися до цієї постаті вже в рамках підготовки текстів до антології.

Цим, очевидно, продиктоване зацікавлення ще одним словацьким автором – Іваном Галлом (1885–1955), який став віршувати під впливом поезії Івана Краска, вважав себе його послідовником. Д. Кремінь вибрав не найлегші Галлові вірші для перекладу, зокрема й сонет «Коли опадає листя...». Про те, що Д. Кремінь у своїй перекладацькій діяльності не пасував перед складними канонічними формами, як-от сонет, ми вже писали в попередніх дослідженнях [Ліхтей 2023б, с. 76–82]. У цій статті зупинимось на відтворенні поезії «Еротичне», яка побудована з використанням засобів анафори та градації. Простежимо зачин оригіналу та перекладу:

*Ked' mesiac do tmy svoje striebro leje,
ked' horia líče ružoprstej zory,
ked' v zlatom ohni deň sa jasný skveje,
ked' mäky súmrak drieme v lone hory,*

*modlím sa k Tebe, démon temnovlasý,
bohuňa moja...*

[Дмитро Кремінь у дзеркалі 2016, с. 16].

*Коли у сутінь місяць ллє сріблò,
коли горять трояндоперсті зорі,
коли у золоті сяйва день – як тло,
коли у млі ночей дрїмають гори –*

*Чорноволим демоном єси,
моя богине...*

[Дмитро Кремінь у дзеркалі 2016, с. 17].

Іван Галл цим віршем, з одного боку, презентується як продовжувач лінії словацького поетичного парнасизму, що засвідчують, зокрема, лексичні елементи літературно-книжного походження, поетизми, а з іншого боку – настроєвість, тональність, ефонічне наповнення поезії прозраджують її приналежність до середовища Словацької модерні. Всі ці нюанси, як на лексико-семантичному, так і на синтаксичному та фонетичному рівнях, Д. Кремінь відчув і філігранно відтворив українською. «Загалом творчість представників Словацької модерні, колись табуїзованих, по-новому відкривається і прочитується навіть у сучасному словацькому літературознавстві. А отже, Д. Кремінь, як і належить перекладачу-місіонеру, пророко випередив час» [Ліхтей 2021, с. 147].

Не обійшов увагою український інтерпретатор і лірику міжвоєнного періоду, вибравши для перелумачення солов'їною поезію Еміла Болеслава Лукача (1900–1979) та Яна Костри (1910–1975). Доробку Лукача, зокрема, присвячено окремий, двадцятитий, випуск серії «Між Карпатами і Татрами» [Поезія Еміла Болеслава Лукача 2013]. Потужний талант словацького митця уповні розкрився після студій у

Сорбонні, коли перед обдарованим юнаком відкрився незвіданий досі світ. Дух свободи, нові реалії буття неабияк розширили його поетичні горизонти, що засвідчує поява низки збірок, зокрема й сповідальної «Про любов нелюбу» (1928) – віддзеркалення історії непростих любовних стосунків, побудованих на парадоксах і протиріччях. Саме цю збірку (майже тридцять поетичних текстів) обрав для перекладу український митець. Від рядка до рядка, від строфи до строфи вчаровуємося роботою майстра, дивуємося вмінню віднаходити багаті образні засоби з використанням контрасту, оксиморону, тавтології й под. Простежимо уривок з поезії «Парадокс»:

*Bud' ku mne trochu ľahostajná
a trochy chladná,
takto je láska pripokojná
a prisúladná ...*

*Ти охолоди гарячу кров,
як студений ніж.*

*Буде у гармонії любов,
далебі, міцніш...*

[Поезія Еміла Болеслава Лукача 2013, с. 37].

Або ж – уривок з вірша «Рани двох рук»:
*Та що мені робити, і ліки де візьму,
як тіло хворе все у болесті холоне,
і літо наших літ звертає на зиму,
а сонце угорі – солодке і солоне*

[Поезія Еміла Болеслава Лукача 2013, с. 33].

Якщо Лукач був знаним культурним та релігійним діячем, теологом за фахом, то наступний автор, Ян Костра, – митець з прокомуністичними поглядами, в творчості якого знаходимо вірші з печаттю методу соцреалізму. А проте Костра – багато в чому трагічна постать в історії словацької літератури, мрійник з переламаною долею. В його багатому й різноплановому доробку Д. Кремінь зумів розгледіти те справжнє, що вражає і підноситься над часом. Український перекладач називав любовні вірші Я. Костри рапсодіями, вони нагадували йому ранню лірику В. Сосюри. Простежимо блискучу творчу інтерпретацію поезії «Кохані», гармонійне відтворення її лірично-меланхолійної тональності, формозмістових особливостей тексту оригіналу:

*Та пахла – мов живиця край води,
І я ходив її шукати в ліс.
І спав я, впавши в мох, та поїзди
Мене збудили гуркотом коліс.*

*Ця пахла димом далечі доріг,
Що з натовпу пробрався їй під блузу.
У сутінках вокзалів я не зміг
Зловить її, далеких мандрів музу.*

*Коли волосся перший цілував,
То в серце хвойні голочки вкололи.
Живицю й дим, і схлипи між серця
Із серця вже не вийму я ніколи*

[Словацька поезія 2011, с. 11].

Творчістю Я. Костри завжди цікавилися в Україні. Його окремі вірші перекладали В. Лучук, Р. Лубківський, Ю. Шкробинець, Є. Дроб'язко,

М. Ігнатенко та ін. «Нам видається, – констатує Т. Ліхтей, – саме Д. Кременію чи не першому з-поміж українців вдалося так тонко відчувти незахищену, безборонну, мерехтливо-крихку ауру цього мрійника з пощербленою долею. Можна констатувати: закарпатець став повноцінним співтворцем у парнасівському двобою з однією на двох перемогою» [Ліхтей 2021, с. 149].

Непересічним візаві з когорти словацьких митців другої пол. ХХ століття став для Д. Кременія Мирослав Валек (1927–1991). Саме його творчості присвячено окремий, двадцять восьмий, випуск серії «Між Карпатами і Татрами» (2018). Він став останнім у перекладацькому доробку Д. Кременія, та першим (і досі єдиним) книжковим виданням поезії М. Валека в Україні. Відрадно, що український перекладач звернувся до знакових віршів словацького поета, й це попри те, що окремі з них уже мали по кілька варіантів перекладів з-під пера Д. Павличка, Я. Павуляка, Г. Булаха, І. Драча, В. Конопельця та ін. Ідеться, передусім, про філософсько-ліричні медитації «Шахи», «По буквочці», «Сірники», «Заборонена любов», «Вечір» ... Серед них і поезія «Сумний ранішній трамвай», яку, крім власне Д. Кременія, солов'їною перетлумачили ще Я. Павуляк та Д. Павличко. Варто зазначити, що вірш входить до книжкового дебюту М. Валека «Дотики» (1959) й дуже добре відтворює задушливу атмосферу, яка панувала в повоєнній Чехословаччині. За вільнодумство та критику нових порядків було ув'язнено батька поета Яна Валека – представника Демократичної партії ЧСР, що позначилося на долі всієї родини. Крім того, в молодого поета виявили важку форму туберкульозу, й до всього цього додається особиста драма – трагічна смерть дружини Маріанни, рідної сестри словацького письменника Йозефа Мигалковича. Простежмо на прикладі початкових строф поезії «Сумний ранішній трамвай», як українські перекладачі намагаються передати стан самоти, депресії, духовну пустку, внутрішній вакуум ліричного суб'єкта, фрустрованого безвихіддю, безнадійністю, одноманітністю існування:

*Smutná ranná električka
a ja v nej a ja v nej,
už ma vezú
ako v rakvi sklenenej.*

*Smutno zvonja pred nami
a za nami smutno zvonja
smutné zvonce v smutnom dni,
smutný sprievod pohrebný...*

Переклад Д. Павличка:
*Сумний ранішній трамвай,
а я в ньому, а я в ньому,
вже везуть мене, везуть,
наче в гробівці скляному.*

*Сумний дзвін сумної днини
сумно в далечі гуде,
десь позаду домовини
сумний супровід іде...*

Переклад Я. Павуляка:
*Вранішній сумний трамвай,
і я в нім, і я в нім,
вже відвозять мене,
як в мальованій труні.*

*Сумно дзвонять перед нами
і за нами сумно дзвонять.
Дзвонам сумно в сумі дня,
і процесія сумна ...*

Переклад Д. Кременія:
*Смутен ранішній трамвай,
а я в ньому, а я в ньому,
вже везуть мене гай-гай,
як в труні скляній, додому.*

*Дзвони суму сумно б'ють
перед нами і за нами,
день сумний, сумна ця путь
з похоронними вінками ...*

Як поет-інтиміст, поет-інтуїтатор М. Валек намагався зазирнути в душу свого сучасника. Його ліричний герой – міський інтелігент, інтелектуал, який переживає гіркі розчарування, страждає через підступність і прагматичність світу. Кожен з перекладачів відчув, пропустив через себе особисту драму митця, витримав ностальгійно-меланхолійну тональність, зберіг складну архітектоніку оригіналу. Увіразнюючі тавтології, повтори тільки посилюють лірично-скорботний настрій твору – й усі ці нюанси передані українськими інтерпретаторами зі збереженням основи основ – духу першоджерела. А проте в перекладі Д. Павличка через вживання означення *сумний* на початку кожної строфи (так, як в оригіналі) спостерігаємо ритмічний збій, адже поезія написана хореем, що вимагає акценту саме на першому складі. Цього вдалося уникнути Я. Павуляку та Д. Кременію. Крім того, Д. Кременій підібрав надзвичайно цікаву, глибоко змістовну й евфонічно довершену риму до лексеми *трамвай – гай-гай* – вигук, який в українській мові передає жаль, сум, переживання. Не менш винахідливими є також Кременеві переклади інших поезій М. Валека.

До улюблених авторів Д. Кременія належав Любомир Фелдек (нар. 1936). Його доробок презентовано в шістнадцятому випуску серії «Між Карпатами і Татрами» (2011). Л. Фелдек – унікальна постать в дискурсі українсько-словацьких літературних взаємин. До 1989-го його творчість була напівдисидентською, тож митець виживав завдяки художньому перекладу. Саме йому завдячуємо чудовими перетлумаченнями словацькою віршів Богдана Ігоря Антонича, Р. Лубківського, Д. Павличка, Б. Олійника та ін. І зараз, у часи випробувань для українського народу, з-під пера безкомпромісного Л. Фелдека виходять сатиричні вірші, в яких митець висміює російське псевдохристиянство, вдаване братолобіє, фальш і лицемірство.

Д. Кременій переклав українською такі програмні твори Л. Фелдека, як «Сонет про птаха ча-така», «Шансон у честь неділі», «Старий мольфар»,

«Провітрювання неба» та ін. Його переклади високо оцінено в низці студій С. Бобинця та Т. Ліхтей. Літератори сходяться в думці, що творча інтерпретація Д. Кременія є дублікатором, гідним першотвору. С. Бобинець, до прикладу, порівнює перетлумачення Д. Кременія та Д. Павличка («Сонет про птаха чатака»), або ж Д. Кременія та Р. Лубківського («Шансон у честь неділі»), пальму першості найчастіше віддає саме закарпатському перекладачеві [Бобинець 2014а, с. 86–87].

Отже, словацька поезія в українському пере-

кладі Д. Кременія потребує ґрунтовно і всебічного вивчення. Окремі статті, відгуки, звичайно ж, не заповнюють цю лакуну. Здійснений у запропонованому дослідженні аналіз поетичних текстів знакових словацьких митців ХХ століття Янка Єсенського, Івана Краска, Івана Галла, Еміла Болеслава Лукача, Яна Костри та ін. в українському перетлумаченні Д. Кременія засвідчив високу художню майстерність закарпатського перекладача, вроджений дар інтуїтатора, тонкого знавця тривожно химерних станів людської душі.

Література

1. Бобинець С. Літературне Закарпаття кінця ХХ-го – початку ХХІ століть у вимірі художнього перекладу. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. Кіровоград, 2014а. Вип. 126. С. 86–89.
2. Бобинець С. Сріберні передзвони між Тисою і Дунаєм. *Дзвін*. 2014б. № 4. С. 118–123.
3. Дмитро Кремень у дзеркалі художнього перекладу. *Між Карпатами і Татрами*. Ужгород, 2016. Вип. 25. 100 с.
4. Ліхтей Т. Від символістів до конкретистів: словацька поезія в мистецькому осмисленні Дмитра Кременія. *Небесне і земне: спогади, есе, оригінали*. Миколаїв, 2018а. С. 386–394.
5. Ліхтей Т. Дмитро Кремень на сторінках серії «Між Карпатами і Татрами». *Дукля*. 2023а. № 4. С. 74–80.
6. Ліхтей Т. Між культурами й епохами: словацька поезія у творчій інтерпретації Дмитра Кременія. *Studia Slavakistica*. Ужгород, 2018б. Вип. 18. С. 56–65.
7. Ліхтей Т. Поезія словацького модернізму в естетичному осмисленні українських перекладачів. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. Ужгород, 2015. Вип. 2(34). С. 43–47.
8. Ліхтей Т. Словацька поезія ХІХ–ХХ ст. в літературному дискурсі Закарпаття. *Лінгвальний та екстралінгвальний аспект комунікації в мультикультурному середовищі Закарпаття*: монографія. Ужгород: РІК–У, 2021. С. 135–156.
9. Ліхтей Т. Словацькі сонети в перетлумаченні закарпатських митців. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. Ужгород, 2023б. Вип. 1(49). С. 76–82.
10. Ліхтей Т. Слов'янська планида: Словацька поезія ХІХ–ХХ століть у дискурсі українсько-словацьких літературних взаємин: монографія. Ужгород: Ліра, 2010. 304 с.
11. Поезія Еміла Болеслава Лукача в українському перекладі Д. Кременія. *Між Карпатами і Татрами*. Ужгород, 2013. Вип. 20. 64 с.
12. Поезія Мирослава Валека в українському перекладі Д. Кременія. *Між Карпатами і Татрами*. Ужгород, 2018. Вип. 28. 54 с.
13. Словацька поезія в перекладі Дмитра Кременія. *Між Карпатами і Татрами*. Ужгород, 2011. Вип. 16. 48 с.

References

1. Bobynets S. (2014a). Literaturne Zakarpattia XX – pochatku XXI stolit u vymiri khudozhnoho perekladu [Literary Transcarpathia of the late 20th – early 21st centuries in the dimension of artistic translation]. *Naukovi zapysky. Serii: Filolohichni nauky*. Kirovohrad, Vyp. 126. S. 86–89 [in Ukrainian].
2. Bobynets S. (2014b) Sriberni peredzvony mizh Tysoiu i Dunaiem [Silver bells between the Tisza and the Danube]. *Dzvin*. № 4. S. 118–123 [in Ukrainian].
3. Dmytro Kremin u dzerkali khudozhnoho perekladu (2016) [Dmytro Kremin in the mirror of artistic translation]. *Mizh Karpatamy i Tatramy*. Vyp. 25. Uzhhorod. 100 s. [in Ukrainian].
4. Likhtei T. (2018a.) Vid symbolistiv do konkretystiv: slovatska poeziia v mystetskomu osmyslenni Dmytra Kreminia [From symbolists to concretists: Slovak poetry in the artistic understanding of Dmytro Kremin]. *Nebesne i zemne: spohady, ese, oryhinaly*. Mykolaiv. S. 386–394 [in Ukrainian].
5. Likhtei T. (2023a) Dmytro Kremin na storinkakh serii «Mizh Karpatamy i Tatramy» [Dmytro Kremin on the pages of the series «Between the Carpathians and the Tatras»]. *Duklia*. № 4. S. 74–80 [in Ukrainian].
6. Likhtei T. (2018b) Mizh kulturamy u epokhamy: slovatska poeziia u tvorchi interpretatsii Dmytra Kreminia [Between cultures and epochs: Slovak poetry in the creative interpretation of Dmytro Kremin]. *Studia Slavakistica*. Vyp. 18. Uzhhorod. S. 56–65 [in Ukrainian].
7. Likhtei T. (2015) Poeziia slovatskoho modernizmu v estetychnomu osmyslenni ukrainskykh perekladachiv [The poetry of Slovak modernism in the aesthetic understanding of Ukrainian translators]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: Filolohiia*. Uzhhorod. Vyp. 2 (34). S. 43–47 [in Ukrainian].
8. Likhtei T. (2021) Slovatska poeziia XIX – XX st. v literaturnomu dyskursi Zakarpattia [Slovak poetry of the 19th–20th centuries. in the literary discourse of Transcarpathia]. *Linhvalnyi ta ekstralinvalnyi aspekt*

komunikatsii v multykulturnomu seredovyshchi Zakarpattia: monohrafiia. Uzhhorod: RIK–U. S. 135–156 [in Ukrainian].

9. Likhtei T. (2023b) Slovatski sonety v peretlumachenni zakarpatskykh myttsiv [Slovak sonnets reinterpreted by Transcarpathian artists.]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: Filolohiia*. Uzhhorod. Vyp. 1(49). S. 76–82 [in Ukrainian].

10. Likhtei T. (2010) Slovianska planida: Slovatska poezii XIX – XX stolit u dyskursi ukrainsko-slovatskykh literaturnykh vzaiemyn [Slavic planida: Slovak poetry of the 19th–20th centuries in the discourse of Ukrainian-Slovak literary relations]: monohrafiia. Uzhhorod: Lira, 2010. 304 s. [in Ukrainian].

11. Poezii Emila Boleslava Lukacha v ukrainskomu perekladi D. Kreminia (2013) [Poetry of Emil Boleslav Lukacs in Ukrainian translation by D. Kremin]. *Mizh Karpatamy i Tatrany*. Vyp. 20. Uzhhorod. 64 s. [in Ukrainian].

12. Poezii Myroslava Valeka v ukrainskomu perekladi D. Kreminia (2018) [Myroslav Valek's poetry in Ukrainian translation by D. Kremin]. *Mizh Karpatamy i Tatrany*. Vyp. 28. Uzhhorod. 54 s. [in Ukrainian].

13. Slovatska poezii v perekladi Dmytra Kreminia (2011) [Slovak poetry translated by Dmytro Kremin]. *Mizh Karpatamy i Tatrany*. Vyp. 16. Uzhhorod. 48 s. [in Ukrainian].

SLOVAK POETRY OF THE 20th CENTURY IN THE TRANSLATION DISCOURSE BY DMYTRO KREMIN

Abstract. The article analyzes the work of outstanding Slovak poets 20th century in the artistic reinterpretation of the famous Ukrainian writer, Shevchenko Laureate Dmytro Kremin. It is about such iconic figures of Slovak literature, as Ianko Iesenskyi, Ivan Krasko, Ivan Gall, Emil Boleslav Lukach, Ian Kostra, Myroslav Valek, and Liubomyr Feldek. Ukrainian translations of their multifaceted works during seven years (2011–2018) appeared as separate editions in the literary and artistic section of bilingual series «Between the Carpathians and the Tatra».

Spiritually related to Dmytro Kremin, individual Slovak artists (such as Ianko Iesenskyi, Ivan Krasko, Myroslav Valek) were interested in Ukrainian literature, were inspired by the Ukrainian poetic word (primarily the lyrics by Ivan Franko), and Liubomyr Feldek as a brilliant interpreter of Ukrainian classics, poems by Bohdan Ihor Antonych, Ukrainian sixties, and now he actively popularizes Ukrainian poetry in the world cultural space, condemning Russia's war against Ukraine.

Scientific and creative understanding of the translated works by Dmytro Kremin gives the reason to state that the reinterpretation of Slovak poetry has been carried out by him at a high artistic and aesthetic level. We also include to the analysis procedure the parallel versions of translations from the pen of Dmytro Pavlychko, Jaroslav Pavuliak and other Ukrainian interpreters.

Ukrainian translations of the 20th century Slovak poetry in the translation discourse by Dmytro Kremin were not yet the subject of a systematic study in Ukrainian Slavic studies, and therefore, their comprehensive research in discourse of Slovak-Ukrainian literary relations are long overdue.

Keywords: Dmytro Kremin, Slovak poetry, literary translation, Slovak-Ukrainian literary discourse, series «Between the Carpathians and the Tatra».

© Ліхтей Т., 2024 р.

Тетяна Ліхтей – кандидат філологічних наук, доцент кафедри словацької філології Ужгородського національного університету, Ужгород, Україна; tetiana.likhtej@uzhnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-6612-5733>

Tetiana Likhtei – Candidate of Philology, Associate Professor of the Slovak Philology Department, Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine; tetiana.likhtej@uzhnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-6612-5733>